

FABRICA DE DOCTORATE

Emilia Șercan, jurnalist de investigație și lector la Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării din cadrul Universității București, are peste 20 de ani de experiență în presă.

A beneficiat de o bursă doctorală la Universitatea Stendhal Grenoble 3 și de o bursă SUSI la Ohio University, E.W. Scripps College of Communication, Athens, SUA. A fost, de asemenea, bursier Freedom House în Statele Unite ale Americii. A urmat stagii de pregătire profesională la cotidianul *The Hartford Courant*, Connecticut, și la The Poynter Institute for Media Studies din St. Petersburg, Florida. De-a lungul carierei jurnalistice, a publicat peste 4.000 de articole, anchete, interviuri, analize, editoriale și știri.

A elaborat o teză de doctorat pe tema cenzurii, publicată la Editura Polirom (2015) cu titlul *Cultul secretului: Mecanismele cenzurii în presa comunistă*, cu o prefață de Mihai Coman.

Emilia
Șercan

FABRICA
DE DOCTORATE

sau

Cum se surpă
fundamentele
unei nații

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactori: Lidia Bodea, Adina Săucan
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Florina Vasiliu, Carmen Petrescu

Tipărit la Real

© HUMANITAS, 2017

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Șercan, Emilia
Fabrica de doctorate sau Cum se surpă fundamentele unei nații /
Emilia Șercan. – București: Humanitas, 2017
ISBN 978-973-50-5776-3
821.135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382 / 0723 684 194

Cuprins

Lista abrevierilor	7
Prolog	9
Povestea. Cum a început totul.	15
RADIOGRAFIA UNUI FENOMEN	
Când avem de-a face cu un plagiat.	59
FABRICA DE DOCTORATE	
Ordinea publică: istoria unei neștiințe.	73
Prof. univ. dr. Gabriel Oprea.	
Generalul-vicepremier-plagiator-făuritor de plagiatori	89
Tatăl tuturor plagiatelor	91
Profesorul nici, nici, nici	104
Doctorii lui Oprea	117
<i>Plagiatorul fierar-betonist.</i>	125
<i>Nepoata plagiatoare</i>	132
<i>Procurorul plagiator</i>	142
<i>„Steaua“ plagiatelor</i>	149
<i>Cel mai rușinos plagiat</i>	156
<i>Polițistul plagiator</i>	163
Plagiat în familie	171
Plagiatorul „Apud“	179
Plagiatorul „că așa era modă“	189
UN MOMENT ISTORIC	
Plagiatorii-renunțători	199
Epilog	203
Mulțumiri	209

Lista abrevierilor

ALDE – Alianța Liberalilor și Democraților pentru Europa
ANI – Academia Națională de Informații
ANIMV – Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul“
ASF – Autoritatea de Supraveghere Financiară
ASSN – Academia de Științe ale Securității Naționale
CIA – Central Intelligence Agency
CNAp – Colegiul Național de Apărare
CNATDCU – Consiliul Național pentru Atestarea Titlurilor, Diplomelor și
Certificatelor Universitare
CNCSIS – Consiliul Național al Cercetării din Învățământul Superior
CNECSDTI – Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării
Tehnologice și Inovării
CCR – Curtea Constituțională a României
CSUD – Consiliul pentru Studii Universitare de Doctorat
CSM – Consiliul Superior al Magistraturii
DCCOA – Direcția de Combatere a Criminalității Organizate și Antidrog
DGIPI – Direcția Generală de Informații și Protecție Internă
DIPI – Departamentul de Informații și de Protecție Internă
DIICOT – Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată
și Terorism
DNA – Direcția Națională Anticorupție
FBI – Federal Bureau of Investigation
IGPR – Inspectoratul General al Poliției Române
IOD – Instituție Organizatoare de Doctorat
MAI – Ministerul Afacerilor Interne
MApN – Ministerul Apărării Naționale
PDL – Partidul Democrat Liberal
PDSR – Partidul Democrației Sociale din România
PNL – Partidul Național Liberal
PSD – Partidul Social Democrat
SIPI – Serviciul de Informații și Protecție Internă

SRI – Serviciul Român de Informații

UB – Universitatea din București

UDMR – Uniunea Democrată a Maghiarilor din România

UNPR – Uniunea Națională pentru Progresul României

USL – Uniunea Social Liberală

Prolog

Încep cu o mărturisire: sunt doctor în științele comunicării cu o teză despre cenzură în presa comunistă, pentru care am obținut calificativul *Summa cum laude*, iar după susținerea publică a lucrării am făcut depresie. Depresie postdoctorală... Câteva luni de zile am încercat să îmi recompun viața profesională și cea personală, abandonate timp de mai bine de trei ani. Nu îmi înțelegeam diminețile în care nu mai trebuia să plec la arhive sau la bibliotecă, cu un sendviș și o sticlă cu apă în geantă, și nici serile în care, ritualic, citeam, scriam, ștergeam, citeam, scriam și ștergeam din nou. Să mai spun ceva și despre îndoieli, nesiguranță, incertitudine, căutări, epuizare? Mulți dintre cei care au muncit pe brânci pentru a-și da doctoratul se vor regăsi, probabil, în această scurtă descriere.

Îmi amintesc și astăzi toate momentele importante ale celor trei ani în care am studiat pentru a-mi finaliza doctoratul. Admiterea, când a trebuit să conving o comisie că proiectul de cercetare – despre formele de control din presa comunistă – era suficient de interesant, susținerea celor trei referate înaintea cărora eram un munte de griji, gândindu-mă că poate nu sunt suficient de bine lucrate, articolele științifice pe care le-am scris, participarea la conferințe, plus statul în arhive de dimineață până seara. Cel mai greu mi-a fost în cele șase luni petrecute la Grenoble, cu o bursă doctorală.

Cu o zi înainte de susținere, am mers la facultate, în sala în care urma să aibă loc ceremonia, și-am repetat de câteva ori prezentarea, să fiu sigură că totul va merge șnur. Știam că am o teză foarte bună, însă asta nu a însemnat mai puțină preocupare sau

mai puțin stres. Seara, după susținere, m-am întors acasă, am pus brațul de flori primite pe o masă și am început să plâng. Nu era un plâns de fericire, era un plâns de epuizare.

*

În cei doi ani scurși de când am început să scriu despre plagiate, am adunat frânturi de mărturii cu ajutorul cărora am reconstituit experiențele avute de unii politicieni atunci când și-au dat doctoratul. Un cunoscut mi-a povestit că a scris, pe bani, mai multe lucrări de doctorat pentru câțiva oameni politici, fără să-mi dezvăluie numele lor. După ce subiectul plagiatelor a căpătat anvergură, a început să fie sunat, chiar de mai multe ori, de foștii „clienți“ pentru a fi întrebat dacă nu cumva copiaseră. O altă persoană mi-a spus că, după ce a scris o lucrare pentru un politician, i-a făcut și o prezentare în PowerPoint, pe care să o citească în fața comisiei de referenți. Din mai multe surse am aflat că Radu Stroe, fost ministru de interne, și-a susținut teza, în 2013, în clădirea Guvernului, și nu la Universitate, așa cum cer rigorile. Evenimentul a avut loc în biroul lui Gabriel Oprea, pe atunci vicepremier, conducătorul de doctorat al lui Stroe. Acesta din urmă era ministru de interne în funcție. Alte teze coordonate de Gabriel Oprea, pe când era profesor la Academia de Poliție, au fost susținute în biroul rectorului, și nu într-o sală de curs, evenimentele fiind un fel de șuete la care se fuma trabuc, se bea whisky sau șampanie.

Motivația faptului că am stat la bibliotecă pentru a compara paragraf cu paragraf și pagină cu pagină ca să descopăr doctorate plagiate este ușor de înțeles dincolo de interesul jurnalistic. M-am simțit obligată moral să fac ceva pentru a-i separa pe doctorii onești de impostori. Atunci când se vorbește despre un fenomen, problema nu mai poate fi ignorată, iar intenția mea a fost să arăt proporțiile plagiatului în tezele de doctorat astfel încât subiectul să nu mai fie nesocotit. Am sperat că anomalia va fi înțeleasă și apoi corectată. Fiecare dintre anchetele publicate a iscat dezbateri în spațiul public, a stârnit indignarea unei părți a comunității

academice, dar a produs și multă tăcere. O tăcere suspectă și complică a Academiei Române, a mediului universitar, a Parlamentului României, a clasei politice. Pentru o societate obișnuită cu marile tunuri financiare, petrecute sub ochii prea îngăduitori ai electoratului, acuzația că niște persoane publice au furat idei, paragrafe sau capitole de cărți a părut, probabil, de un ridicol profund. Însă însușirea unor cuvinte sau idei nu e cu nimic mai puțin gravă decât, de exemplu, sustragerea de bani publici. Trebuie înțeles că plagiatul înseamnă furt, iar furtul este inacceptabil în orice societate evoluată, solidă, clădită pe principii corecte.

Când m-am apucat să scriu despre teza lui Gabriel Oprea, într-un impuls generat de indignarea de-al vedea ajuns premier interimar, am dat, fără să vreau, de un capăt de ață, care, tot trăgând de el, a deșirat gherghedul. Acest gherghed era fenomenul plagiatului girat, întreținut, exploatat, dilatat sistematic de mediul academic și clasa politică, în egală măsură. Plagiatul nu a afectat major doar tezele de doctorat. Aveam să descopăr că e o practică generalizată, la fel de extinsă și în cazul cărților, al cursurilor universitare sau al articolelor pretins științifice. Multă lume profitase de faptul că plagiatul nu a fost sancționat niciodată serios și că universitățile nu au făcut din anti-plagiat o politică credibilă. Unii și-au construit cariere – didactice, politice, profesionale – în baza unor lucrări copiate, iar alții au închis ochii, făcându-se că nu văd.

Emblematic pentru întreg sistemul universitar românesc este cazul Școlii Doctorale a Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul“ (ANIMV) a Serviciului Român de Informații (SRI). Am ajuns să cunosc foarte bine situația din această instituție de învățământ pentru că Gabriel Oprea a fost profesor și a coordonat doctorate plagiare aici. De la bun început mi s-a părut frapant că în Universitatea celui mai mare serviciu de intelligence s-a putut plagia ca-n codru, fără ca șefii SRI să fi fost măcar trași de mână și avertizați că au o vulnerabilitate. Acea vulnerabilitate s-a multiplicat atât de mult în timp încât, acum, Academia SRI a devenit unul dintre simbolurile fraudei academice. Gabriel Oprea a fost

doar unul dintre profesorii care au traficată titluri de doctor, nu un caz izolat, nu singurul. Gheorghe Toma sau Constantin Onișor erau chiar oameni ai Sistemului, aveau grade militare și erau angajați permanent, cu normă întreagă, la ANIMV. Și ei au girat teze plagiate.

Trei oameni poartă responsabilitatea pentru ceea ce s-a întâmplat în Academia SRI. George Maior, Vasile Dîncu și Gabriel Oprea, toți trei foarte buni prieteni. George Maior a fost numit director al SRI în octombrie 2006, iar câteva luni mai târziu demara primele discuții cu câțiva profesori din interiorul ANIMV pentru înființarea unei școli doctorale. Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” și Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, celelalte două mari universități militare, aveau deja școli doctorale. În octombrie 2007, au fost înmatriculați primii doctoranzi la Școala Doctorală a universității SRI.

Gabriel Oprea a devenit profesor și conducător de doctorate la Academia SRI un an mai târziu, în octombrie 2008. S-a transferat ilegal de la Academia de Poliție la Academia SRI, deși Legea Educației interzicea mutarea de la o universitate la alta fără concurs. Nimeni nu a îndrăznit să reclame ilegalitatea, ba, mai mult, Senatul ANIMV i-a dat un aviz de transfer, deși acest document nu era prevăzut în legislație. Vasile Dîncu a fost numit în octombrie 2011 directorul Consiliului pentru Studii Universitare de Doctorat (CSUD) din Academia SRI, adică organismul de conducere al școlii doctorale. A deținut această poziție până în octombrie 2015, când scandalul plagiatelor ajunsese deja de neoprit. Relațiile de prietenie dintre Maior, Oprea și Dîncu erau de notorietate încă de atunci, iar interesele politice și supraviețuirea în funcții i-au legat, i-au ținut împreună.

George Maior era conferențiar universitar la Școala Națională de Studii Politice și Administrative (SNSPA), iar Vasile Dîncu, profesor universitar la Universitatea „Babeș-Bolyai”. Nu erau străini de mediul academic, niște profani inocenți. Ambii erau autori de cărți, articole și arătau că au mari pretenții intelectuale. Cu toate acestea, în mandatul de director al Serviciului Român de Infor-

mații al lui George Maior, ca și în cel al lui Vasile Dîncu de director al Consiliului pentru Studii Universitare de Doctorat din Academia SRI, Gabriel Oprea coordonase cele mai multe și mai scandaloase teze de doctorat plagiate la universitatea SRI. Dîncu avea ca responsabilitate implementarea standardelor de etică universitară, iar Maior ar fi trebuit să știe ce se întâmplă în Universitatea pe care o avea în subordine, ca șef al unui serviciu de informații.

Academia SRI s-a dovedit, în scurt timp, universitatea cu cele mai multe doctorate plagiate. Dezvăluirile în cascadă pe care le-am făcut despre această instituție de învățământ nu au impulsionat clasa politică să adopte măsuri tranșante și pline de exigență, ci au determinat Sistemul să-și arate forța și puterea atunci când este zgândărit. Fiecare anchetă pe care am publicat-o a îndemnat Sistemul să ridice noi ziduri de protecție în jurul său și l-a făcut să găsească soluții de salvare. Una dintre acestea a fost judecarea și sancționarea cazurilor de plagiat de către universități. Mai simplu spus, hoțul pus paznic la seif. O alta a fost renunțarea de bunăvoie la titlul de doctor, prevedere adăugată în Legea educației în perioada în care Victor Ponta se confrunța cu acuzații de plagiat, însă aplicarea ei a fost forțată abia de plagiatorii lui Oprea. Aceste soluții au căzut definitiv după ce Curtea Constituțională a României (CCR) a decretat că nu se poate renunța benevol la un titlu dobândit prin fraudă. „Este ca și cum s-ar permite autorului unui furt oarecare să scape nepedepsit prin simplul fapt al abandonării bunurilor furate“, a explicat CCR în motivarea sa.

George Maior s-a retras strategic ca ambasador în Statele Unite ale Americii, după ce a demisionat de la conducerea SRI, însă prietenii săi au rămas pe poziții. Când, după tragedia de la Colectiv guvernul Ponta a căzut, iar Sistemul era în pericol să fie destrucurat, locurile lăsate libere de Oprea au ajuns să fie ocupate de oamenii aceluiași grup de interese. Funcția de vicepremier deținută de Gabriel Oprea a fost preluată de Vasile Dîncu, iar cea de ministru de interne a ajuns la Petre Tobă, omul de încredere al lui Oprea. A fost clar de la bun început că numirea lui Tobă fusese puternic negociată astfel încât la Interne să ajungă cineva dispus

să acopere ilegalitățile comise de Oprea în perioada mandatului său. Tobă a ajuns să plătească cu funcția și cu un dosar penal deschis de DNA faptul că a încercat să îl protejeze de anchetatori pe predecesorul său. Și numirea de la Ministerul Educației s-a negociat și, deși s-a încercat menținerea pe post a lui Sorin Cîmpeanu, un apropiat al grupului Maior – Dîncu – Oprea, Dacian Cioloș nu a dorit nici un vechi ministru în guvernul său. Sistemul l-a scos însă din joben pe Adrian Curaj.

Toți acești oameni – Maior, Dîncu, Oprea, Tobă, Cîmpeanu, Curaj – mai erau legați puternic de încă un lucru: erau membri în Academia de Științe ale Securității Naționale (ASSN), instituție înființată de Oprea și Maior. Această pretinsă academie dedicată studierii unui concept, și nu a unei științe, pentru că securitatea națională nu e o știință, fusese înființată pentru a satisface orgoliile academice ale lui Maior, Dîncu și Oprea. Academia a ajuns să fie însă înșesată de plagiatori sau de giranții unor plagiate precum Gabriel Oprea, Petre Tobă, Ion Neagu, Gheorghe Toma. De membrii ASSN și de oamenii lor am dat peste tot: în Consiliul Național de Etică, în Consiliul Național pentru Atestarea Diplomelor, Titlurilor și Certificatelor Universitare, în Parlament, în Ministerul Educației, în universități, peste tot. Această Academie le plătește un salariu pe viață membrilor săi.

În acești ultimi ani de când am început să scriu despre fenomenul plagiatului și despre impostura din mediul academic, zeci de oameni mi-au spus că am curaj. Tonurile au fost dintre cele mai diferite, de la admirație, la nedumerire și avertizare. Mi-au spus-o oameni din toate mediile sociale. Prieteni virtuali, angajați și șefi ai instituțiilor despre care scriam, chiar și câțiva dintre cei care mi-au fost subiecți. Răspunsul meu a fost invariabil același, întotdeauna încercând să arăt că nu iau foarte în serios remarca: „Nu știu cât e curaj și cât e inconștiență“. Una dintre persoanele căreia i-am dat această replică mi-a spus că inconștiența are semnificația ei în explicarea unui act de curaj. Alți oameni mi-au spus că sunt de-a dreptul iresponsabilă dacă mă iau de Sistem sau că, probabil, cineva puternic îmi asigură spatele.

Povestea.

Cum a început totul

Eram în bucătărie. Găteam ceva, iar laptopul, deschis pe știri, îmi ținea de urât. Era o zi de luni. 22 iunie 2015. La un moment dat, un *breaking news* mă face să las cuțitul pe tocător, să mă întorc înspre ecran și să ascult cu atenție. Gabriel Oprea, vicepremier în exercițiu, fusese desemnat premier interimar de Victor Ponta, care se operase la genunchi și nu își mai putea îndeplini prerogativele guvernamentale. Președintele Klaus Iohannis semnase, deja, decretul de numire. Oprea era președintele Uniunii Naționale pentru Progresul României (UNPR), iar puterea și influența lui în stat erau la cote maxime. După clipele de surprindere, m-am întors la ale mele, însă mi-am dat seama că nu mai ascultam știrile, ci îmi ascultam gândurile, care îmi spuneau ce moment bun s-a ivit pentru a verifica lucrarea de doctorat a lui Oprea. Reflexul de ziarist de cotidian, care găsește instantaneu o abordare inedită, funcționa. Știam că Oprea era doctor și mi-am spus, într-o doară, că ar trebui să îmi fac timp să îi văd lucrarea de doctorat. Era un subiect la care mă tot gândeam de niște ani de zile. Intuiam că teza lui e plagiată și mă întrebam dacă cineva care și-a falsificat cariera poate să ajungă premier, fie și interimar. Omul era președinte de partid, vicepremier, ministru de interne, general cu patru stele, profesor, conducător de doctorate și academician, însă abia lega în mod coerent câteva propoziții. Și alea foarte simple.

Prima dată scrisesem despre profesorul și conducătorul de doctorate Gabriel Oprea pe 19 noiembrie 2003, în *Evenimentul zilei*. Articolul de atunci era despre Radu Timofte, șeful Serviciului

Român de Informații, care obținuse titlul de doctor sub îndrumarea lui Oprea. Atunci mi-a trecut prima dată prin minte că nu e posibil ca teza lui să fie originală. Mi se părea incredibil că un personaj ca Oprea a ajuns profesor universitar într-o instituție de învățământ, unde mai și coordona doctorate. De-a lungul anilor, îmi spusese în mai multe rânduri că ar trebui să îi văd lucrarea. Acum, judecând lucrurile la rece, mă bucur că nu am făcut-o înainte să-mi dau eu însămi doctoratul. Știind care sunt rigorile într-o teză, după ce am scris-o pe a mea, am știut, cu ușurință, să observ punctele vulnerabile din lucrările altora.

Cu jumătate de an înainte să scriu despre teza plagiată a lui Gabriel Oprea, am îndemnat pe altcineva s-o facă. În ianuarie 2015, când vicepremierul de atunci arăta cu toată forța cât de important a devenit în schema de putere a statului, mi-am îndemnat o studentă să își facă lucrarea de licență despre teza de doctorat a lui Oprea. În pauza dintre două seminare, m-am întâlnit pe holul de la facultate cu câteva studenți din grupul pe care îl coordonam în acel an pentru licență. Una dintre ele, Beatrice Mușel, aflată în pană de idei, m-a rugat să îi sugerez un subiect bun de anchetă. Oprea era peste tot, umplea ecranele televizoarelor și paginile publicațiilor de știri, așa că a fost simplu să mă gândesc, din nou, la teza lui. I-am spus să facă o anchetă despre lucrarea de doctorat a lui Oprea, despre care eu cred că e plagiată. Nu am terminat bine să articulez ideea, că un freamăt de încântare a cuprins grupul de fete. Pe moment, Betty a zis că acceptă subiectul, că va încerca să-l facă. După vreo săptămână, m-a anunțat că i se pare mult prea greu și că renunță. A ales să facă o cercetare, pentru care a primit nota zece.

La câteva zile după ce mi-am propus să văd teza premierului interimar, am început să caut informații de detaliu: facultatea unde și-a susținut doctoratul, anul în care a devenit doctor, cine i-a fost conducător. Am aflat rapid că era vorba despre Facultatea de Drept a Universității din București (UB), aceeași unde își dăduse doctoratul Victor Ponta, și el acuzat de plagiat cu trei ani înainte.